

International Journal of Contemporary Tourism Research

e-ISSN: 2587-1528

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijctr>

Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kariyer Kaygıları: Projektif Tekniklerle Bir Analiz* (Career Anxiety of Tourism Students: An Analysis with Projective Techniques)

*Çiğdem MUTLU¹ , Dilek ESEN²

¹Öğr. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği,

E-Posta: cigdem.mutlu@deu.edu.tr, ORCID: 0000 0002-0033-4110

²Öğr. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek Yüksekokulu, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programı,

E-Posta: dilek.esen@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3254-8885

Anahtar Kelimeler

Kariyer,
Kariyer Kaygısı,
Turizm,
Projektif Teknikler,

Jel Sınıflama Kodu

L83, I20

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Keywords

Career,
Career Anxiety,
Tourism,
Projective Techniques,

Jel Classification Code(s)

L83, I20

Article Type

Research Article

Öz

Bu araştırmada, turizm alanında öğrenim gören önlisans öğrencilerinin kariyer kaygılarına ilişkin düşüncelerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçla, projektif teknikler tercih edilerek, öğrencilerin kariyer kaygılarına yönelik duygu ve düşünceleri derinlemesine analiz edilmiştir. Veri toplama aracı, cümle tamamlama tekniği ve kelime çağırışım tekniklerine uygun şekilde hazırlanmıştır. Veriler, turizm programı önlisans programında öğrenim gören 65 öğrenciden elde edilmiştir. Verilerin analizinde, betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların kariyer kararlarını sosyal çevrelerine anlatamamaları, ebevyenlerinin eğitim düzeyleri ve aile gelir düzeylerinin, aile etkisine ilişkin kariyer kaygıları olduğu anlaşılmıştır. Katılımcıların meslek seçimi konusunda kariyer kaygısı yaşamalarına neden olan faktörlerin, ekonomik şartlar, kişisel faktörler ve yabancı dil olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, turizm mesleğinin iş garantisinin olmaması, mevsimsel çalışma, kötü çalışma şartları, turizm mesleğine yönelik toplumsal itibarın zayıflığı, uzun yıllar çalışmaya uygun olmaması gibi faktörlerin kariyer kaygısı yaratan sektörel değişkenler olduğu ortaya konulmuştur.

Abstract

In this study, it is aimed to reveal the thoughts of associate degree students studying in the field of tourism about career anxieties. For this purpose, projective techniques were preferred and the students' feelings and thoughts about their career anxieties were analyzed in depth. The data collection tool was prepared in accordance with the sentence completion technique and word association techniques. The data were obtained from 65 students studying in the associate degree program of the tourism program. In the analysis of the data, descriptive analysis technique was used. According to the findings, it was understood that the participants could not explain their career decisions to their social network, their parents' education levels and family income levels were career concerns related to family influence. It has been determined that the factors that cause the participants to have career anxiety about choosing a profession are economic conditions, personal factors and foreign language. In addition, it has been revealed that factors such as the lack of job guarantee of the tourism profession, seasonal work, bad working conditions, the weak social reputation of the tourism profession, and the unsuitability to work for many years are the sectoral variables that cause career anxiety.

Mutlu, Ç., ve Esen D. (2022). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer kaygıları: Projektif tekniklerle bir analiz. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 6(1), 1-19. <http://doi.org/10.30625/ijctr.1123672>

Makale Gönderim Tarihi: 31/05/2022

Makale Kabul Tarihi: 24/06/2022

*Sorumlu Yazar

GİRİŞ

İnsan yaşamında, lise ve üniversite yıllarını da kapsayan gençlik dönemleri kariyer kaygılarının genel olarak daha fazla hissedildiği dönemlerdir. Gençlik yıllarında bireyler, kimlik kazanmalarının yanı sıra, gelecekte kendilerine önemli bir yer bulmalarını sağlayacak kariyer planlarının ve kariyer kararlarının temellerini atmaktadırlar. Bu dönemde akademik yetkinlik, beceriler gibi bireysel faktörler ile sosyodemografik faktörlerin etkisiyle şekillenen tercihleri ya da zorunlu kararları, onların gelecekteki yaşamlarında sahip olabilecekleri ya da olamayacakları prestij, statü, güç vb. faktörlerin belirleyicisi olacaktır. Bu sebeplerle, meslek sahibi olan ve belirli bir kariyer yoluna girmiş bireylerinin yaşayacağı kariyer kaygısından ziyade, öğrencilik yıllarındaki bireylerin kariyer kaygısının daha üst düzeylerde olduğu ifade edilebilir.

Öğrencilerin kariyer kaygıları ise kariyer gelişimlerini etkileyen faktörler arasında yer almaktadır (Vignoli vd., 2005). Genç bireyler üzerinde sosyal bir kaygı durumu yaratan ve gelecek kaygısını da kapsayan kariyer kaygısının aşılması için ise genç bireylerin içsel ve dışsal desteğe ihtiyaçları bulunmaktadır (Ehtiyar vd., 2017). Kariyer kaygısının gençlerin başarılarını, psikolojik ve fizyolojik iyi olma hallerini olumsuz etkilemesinin önüne geçmek, kariyer yolları ile ilgili daha doğru kararlar verebilmelerini sağlamak için, bireylerin kariyer kaygılarıyla ilgili düşüncelerinin, onları kaygıya yöneltten bilinçaltı düşüncelerinin anlaşılmasının önem arz ettiği bilinmektedir.

Bu çalışmada Turizm ve Otel İşletmeciliği önlisans programında öğrenim gören öğrencilerin, kariyer kaygılarının araştırılması amaçlanmıştır. Kaygı, endişe, gerginlik durumu, kişilik özelliği ve duygusal bir durum olduğu için derinlemesine bilgilere ulaşılması mevcut durumun daha doğru teşhis edilebilmesi açısından önem taşımaktadır. Projektif teknikler kaygı, endişe gibi bilinçaltında var olan fakat aktarılamayan duygu ve düşüncelerin ortaya çıkarılmasında faydalanan bir tekniktir. Bu bağlamda, çalışmada Turizm ve Otel İşletmeciliği önlisans programlarında öğrenim gören öğrencilerin bilinçaltında var olan ama açıklanamayan kariyer kaygılarının ortaya çıkarılması amacıyla, projektif tekniklerden faydalanılmıştır. Alanyazında projektif teknikler aracılığıyla derinlemesine turizm mesleğine dair öğrencilerin kaygılarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, konu ile ilgili gelecekte yapılacak araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kariyer ve Kariyer Kaygısı

Kariyer kavramı, ilgili alanyazında, bir iş sahibi olmak ve işle ilgili konularda dikey ve yatay olarak ilerlemek anlamında kullanıldığı gibi (Büyükyılmaz, vd., 2017; Göktepe, 2017); çocukluk yıllarını da içine alacak şekilde yaşam boyu devam eden bir süreç olarak da değerlendirilmektedir (Super, 1990; Gottfredson, 2002). Yaşam boyu devam eden kariyer anlayışında, mesleğin yanı sıra rollere dair beklentiler, eğitim süreci, duygular ve istekler gibi hususlar da yer almaktadır (Türkkahraman ve Şahin, 2010).

Bireyin eğitim yaşantıları, rolleri, sorumlulukları ve mesleği de içine alacak şekilde geniş bir bakış açısıyla ele alındığında, kariyer kavramına ilişkin değişkenlerin sayıca fazlalığı ve belirsizliği dikkat çekmektedir. Bireyin kariyer konusundaki tutumu, ailenin etkisi (Esen, 2019a), ilgileri, değerleri, sosyoekonomik sınıfı, bireysel yetkinliği ile ilgili bireysel faktörler ile ekonomik belirsizlikler, işsizlik kaygısı, mesleğin dezavantajlı yönleri gibi çevresel ve mesleki belirsizlikler (Esen, 2019b) bireyler için önemli kaygı faktörleri olarak değerlendirilebilir.

Kaygı, kelime anlamı itibarıyla, geleceğe yönelik endişe ve gerginlik durumu olarak ifade edilmektedir (Kaya ve Varol, 2004). Kaygı genellikle ya duygusal bir durum ya da kişisel bir özellik olarak görülür (Vignoli, 2015). Bu bağlamda kaygı, durumlu kaygı ve sürekli - sosyal kaygı olmak üzere iki farklı şekilde ifade edilebilir. Durumlu kaygı, ortama, tehdit edici şartlara bağlı olarak ortaya çıkan bir geçici bir durum olarak tanımlanırken; sürekli - sosyal kaygı, çok çeşitli durumlarda aynı tepkilere sebep olan bir kişilik özelliği olarak sınıflandırılmaktadır (Spielberger, 1966).

Kariyer kaygısı ise kariyer kararı alma sürecinde, iş performansı sırasında veya bireyin planladığı kariyere bağlı olarak toplumsal statüsünü devam ettirememeye tehlikesine bağlı olarak hissedilen olumsuz duygulardır (Mallet, 2002; Saka vd., 2008). Akademik başarısızlık, işsiz kalmak (Vignoli, 2015), meslek seçmek, iş gücü piyasasındaki belirsizlikler, işsizlik oranlarının yüksek olması (Takil ve Sari, 2019), aileyi-yakın çevreyi hayal kırıklığına uğratma düşüncesi (Taş ve Tortumlu, 2021) kariyer kaygısını arttıran faktörler arasında ilk akla gelenlerdir.

Kariyer kaygısı, çalışanların yanı sıra iş hayatına henüz atılmamış gençlerde de görüldüğü için, kariyer kaygısı sosyal kaygı sınıflaması içine dahil edilebilir. Etnik, kültürel farklılıklara bağlı olmaksızın, kimlik kazanma, hızlı değişimlerle baş etme, iş hayatıyla ilgili kararlar alma gerekliliği üniversite yıllarındaki bireyler üzerinde önemli kaygılar oluşturmaktadır (Pisarik vd., 2017; Shin ve Lee, 2019). Gençlerin prestiji, saygınlığı yüksek ve başkaları üzerinde güç sahibi olabilecekleri pozisyonların sahibi olmaları akademik başarılarına veya yeteneklerine bağlı olarak seçecekleri (seçmek zorunda kalacakları) kariyer yolu ile yakından ilgilidir. Bu nedenle, okul dönemlerinden itibaren

gençlerde oluşan kariyer kaygısının oldukça yüksek olduğu ifade edilebilir. Bireylerin kariyer anlamında daha doğru tercihler yapabilmeleri ise kaygı durumlarının yönetilmesi ile ilişkili olması beklenmektedir.

2.2. Turizm Öğrencilerinin Kariyer Kaygıları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Küreselleşmeyle birlikte giderek büyüyen ve gelişen turizm, emek yoğun bir endüstridir. Turizm sektörü, diğer sektörlerle karşılaştırıldığında benzersiz ve kendine özgü bir kültüre sahiptir. Turizm sektörünün kendine has yapısı, bazı kimselerin kariyer hedeflerini turizm üzerine kurgulaması için cazip olabilirken; genel olarak, hizmet sektörünün emek yoğun yapısı, işgücü devir hızının yüksek olması, sezonluk çalışma gibi nedenlerle bireyler üzerinde kaygı oluşturup, kariyer tercihleri üzerinde önemli olumsuz etkiler yaratabilir. Bu konuya turizm sektörü açısından bakıldığında ise kendini işe adanmış ve motivasyonu yüksek kaynağa ihtiyaç olduğu görülmektedir (Dawson vd., 2011).

Turizm insan kaynağı arzı ve talebi arasında daha dengeli bir ilişkinin sürdürülebilmesi, motivasyonu ve işe bağlılığı yüksek insan kaynağının yetiştirilebilmesi için üniversitelere önemli görevler düşmektedir. Bu bağlamda, ilgili alan yazında turizm alanında öğrenim gören öğrencilerin kariyer hedefleri, sektöre bakış açıları, çalışma koşullarına yönelik görüşleri vb. üzerine yapılmış araştırmalar mevcut olup, bu araştırmalar öğrencilerin kariyer kaygılarının anlaşılması açısından önemlidir.

Turizm endüstrisinin çalışma koşullarının zorluğu turizm eğitimi alan öğrencilerin turizme olumsuz tutum geliştirmelerine sebep olduğu görülmektedir. Turizm eğitim alan birçok öğrencinin turizmde beklediklerini bulamadıkları, kariyeri için bir gelecek göremediği ve bu endüstride çalışmaktan uzaklaştığı bilinmektedir (Türker vd., 2016).

Kuşlvan ve Kuşlvan (2000) yaptıkları çalışmada, turizm lisans öğrencilerinin yarısından fazlasının turizm endüstrisindeki kariyer ve çalışma koşulları hakkında yetersiz bilgiye sahip olmalarına rağmen, turizm ve otel işletmeciliğinde öğrenim gördüklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, turizmde kariyere yönelik olumsuz tutumları açıklayan faktörleri; stresli işler, işin doğası gereği düzenli bir hayat olmaması, uzun çalışma saatleri, yorgunluk, sezonluk çalışma, turizm işlerinin düşük sosyal statüsü, düşük ücret, yetersiz yan haklar, vasıfsız yöneticiler, yöneticilerin çalışanlara karşı kötü tutum ve davranışları çalışanlar için kötü fiziki çalışma koşulları olarak sıralamışlardır.

Turpcu ve Akyurt (2018), turizm lisans öğrencilerinin kariyer kaygılarının belirlenmesi üzerine yaptıkları çalışmada, öğrencilerin kariyerlerine yönelik en büyük kaygının iş bulma baskısı olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte, daha önce turizmde çalışmayan öğrencilerin, turizmde çalışanlara oranla daha fazla kariyer kaygısı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda bu durumun turizme yabancı olmalarından kaynaklandığını açıklamışlardır.

Jenkins (2001) ise İngiltere ve Hollanda'da uluslararası turizm endüstrisine ilişkin turizm lisans öğrencilerinin algı ve beklentilerine dair gerçekleştirdikleri çalışmasında, üst sınıflara geçtikçe turizmde iş arama isteklerinin giderek kaybolduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Akputat'ın (2020) turizm lisans öğrencilerinin turizm endüstrisine yönelik algılarını, iş güvencesizliği ve kariyer iyimserliği değişkenlerine göre değerlendirildiği çalışmasında, iş güvencesizliğinin, öğrencilerin turizm bakışı açılarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte, konaklama ve seyahat işletmeciliği öğrencilerini karşılaştırarak, konaklama işletmeciliği öğrencilerinin seyahat işletmeciliği öğrencilerine göre turizm endüstrisini daha olumsuz algıladığı sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, turizm alanında öğrenim gören öğrencilerin bakış açılarına göre, toplumda turizm mesleğinin itibarlı, saygın, önemli bir meslek olarak görülmediği de elde edilen diğer bir sonuçtur.

Teng (2008), Tayvan'da turizm öğrenimi gören lisans öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmasında genel olarak, öğrencilerin konaklama sektörüne karşı olumsuz tavır sergiledikleri sonucunu elde etmiştir. Aynı zamanda turizmin doğası gereği emek yoğun olması, uzun çalışma saatleri ve düzenli bir yaşam olmaması, turizm sektörünü dezavantajlı duruma getirdiğini ve turizm sektörünün çoğu öğrenci için çekiciliğini yitirdiğini de belirtmiştir. Diğer bir deyişle öğrencilerin konaklama sektöründe kariyer yapma planlarını engellediğini ifade etmektedir.

Güzel ve diğerlerinin (2014) turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin turizmde kariyer algılamalarını araştırdıkları çalışmalarında, öğrencilerin turizm sektörünün olumlu ve olumsuz etkileri hususunda, kararsız bir tavır sergiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, turizmin uzun yıllardır plansız bir şekilde gelişmesinin, plansız bir istihdam politikasının olmasının, öğrenciler üzerinde kariyer kaygısına sebep olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin, staj veya sezonluk çalışma sürecindeki deneyimleri, konaklama olanakları, çalışma arkadaşları ve yöneticilerin nitelikleri, çalışma saatlerinin uzunluğu, düşük ücret ve zamanında ödeme yapılmaması gibi faktörlerin etkisiyle, mezuniyet sonrasında başka sektörlerle yönelim gösterdiği ifade edilmiştir. Diğer bir deyişle, öğrencilerin okulu bitirmelerinin tek amaçları olduğunu ve turizmden soğudukları kanısına varılmıştır. Turizmin yurtdışında çalışma olanağı sunması ve

yeni insanlarla tanışmanın keyif vermesi, öğrencileri turizm alanında kariyer yapmaya iten çekici sebepler olarak tespit edilmiştir.

Chuang ve Jenkins'in (2010) turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin kariyer niyetlerine ilişkin yaptıkları çalışmalarında, öğrenciler mesleğin sosyal katkıları ve eğlenceli olmasının konaklama işletmelerinde kariyer amaçlamalarının önemli bir nedeni olarak açıklanmıştır. Ayrıca öğrenciler kariyer kararı almada belirleyici rolün kendilerinde olduğunu ve aynı zamanda kariyerlerine devam etmek için değerli bir motivasyon aracı olarak içsel ödüllerin, dışsal ödüllerden daha önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Davras ve Alili (2019) turizm lisans eğitimi alan üniversite öğrencilerinin gelecek beklentileri üzerine yaptıkları çalışmada, bölümlerini kendi istekleriyle seçen öğrencilerin istihdama yönelik beklentilerinin daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca, Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümü öğrenci ile Turizm İşletmeciliği bölümü öğrencilerine yönelik yapılan bu çalışmada, Gastronomi öğrencilerinin, Turizm İşletmeciliği öğrencilerine göre gelecek kaygılarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.3. Projektif Teknikler

Bireylerin en derindeki duygularını açıklayamadıkları veya açığa vurma konusunda isteksiz oldukları durumlar olabilir. Bazı durumlarda ise bireyler, psikolojik savunma mekanizmaları nedeniyle duygularının farkında olamazlar. Açıklanamayan, farkında olunmayan, bilinçaltında yer alan duyguların, derinlemesine ortaya konulmasında, projektif araştırma teknikleri sıklıkla başvurulan araştırma tekniklerinden birisidir (McDaniel ve Gates, 2015). Projektif teknikler, katılımcıların bilinçsiz duygu ve düşüncelerin açığa çıkarılması için teşvik eden görsel veya sözel uyarıcılar sağlamaktadır (Dichter, 2017). Projektif teknikler arasında kelime çağrıştıma, gelecek senaryosu, resim yorumlama, rol oynama, cümle tamamlama gibi farklı teknikler vardır (Gegez, 2015).

Bu çalışmada, araştırma amacına, daha iyi hizmet edeceği düşüncesiyle, projektif araştırma tekniklerinden olan cümle tamamlama tekniği ile kelime çağrışım teknikleri kullanılmıştır. Cümle tamamlama tekniğinde, bir dizi tamamlanmamış cümle cevaplayıcılara sunulur ve cevaplayıcıların eksik cümleleri tamamlamaları beklenir. Cevaplayıcıların cümleleri nasıl tamamladıkları onların duygularını açığa çıkaracaktır (Shao, 1999). Kelime çağrışım tekniğinde, araştırmacı tarafından bir kelime verilmekte ve cevaplayıcının verilen kelime üzerinde çok uzun süre düşünmeden, aklına ilk gelen kelimeleri söyleyerek-yazarak cevap vermesi beklenmektedir (Shao, 1999). Kelime çağrışım tekniğinde, ulaşılmak istenen amaç, araştırmacı tarafından söylenen uyarıcı kelimeye, cevaplayıcının duygusal olarak vereceği tepkiyi tercih ettiği kelimeyle ifade edebilmesidir (Gegez, 2015).

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Turizm eğitimi alan öğrenciler eğitim süreçleri esnasında ve sonrasında kariyer planlamaları aşamasında kaygı yaşayıp yaşamadıklarını gelecekte nitelikli personel olarak turizm endüstrisindeki yerlerini görebilmek açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin turizm mesleğindeki kariyer kaygılarına yönelik dışa vurulamayan, açıklanamayan ama derinde, bilinçaltında saklı kalmış düşünce ve duygularının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, öğrenciler üzerinde kariyer kaygısı yaratan olası durumlar olan kararsızlık, aile etkisi, bireysel yetkinlik, sektörel koşullar, ülkenin durumu gibi değişkenler hakkında öğrencilerin bilinç ve bilinçaltı düzeydeki duygu ve düşünceleri tespit edilmesi için katılımcıların cümle tamamlama ve sözcük çağrışım testlerini yanıtlamaları istenmiştir. Alan yazında projektif teknikler aracılığıyla derinlemesine turizm mesleğine dair öğrencilerin kaygılarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, konu ile ilgili gelecekte yapılacak araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, turizm ve otel işletmeciliği önlisans programında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Ulaşılabilirlik, yönetilebilirlik, zaman, maliyet gibi kısıtlar nedeniyle, evreni tüm özellikleriyle temsil edeceği düşünülenek, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği programında öğrenim gören öğrenciler, araştırmanın örnekleme olarak belirlenmiştir. Örnekleme yöntemi olarak, nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen, olasılığa dayanmayan örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Olasılığa dayanmayan örnekleme yönteminde, örneklemin sayısından ziyade, araştırmanın daha derinlemesine yürütülebilmesi için konu hakkında zengin bilgi sahibi kişilerin araştırmaya dahil edilmesi önemlidir (Baltacı, 2018). 5-25 katılımcı nitel araştırmalarda yeterli olmakla birlikte (Baltacı, 2018), çalışma verilerinin toplanması aşamasında, gönüllü olan 65 katılımcının katkısı alınmıştır. Katılımcıların yanıtları yansız, tarafsız şekilde verdikleri ve evreni temsil yeteneği olduğu varsayılmaktadır. Elde edilen verilerin, sınırlı sayıdaki katılımcıdan toplanmış olması araştırmanın kısıtını oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Veri toplama aracı olarak geliştirilen form, 45 maddeden oluşmaktadır. Soru formunun ilk kısımda demografik bilgiler yönelik sorular (9 madde), ikinci kısımda cümle tamamlama testi (29 madde), üçüncü kısımda ise kelime çağrışım testi (9 madde) yer almıştır. Veri toplama aracının geliştirilmesinde, turizm, kariyer ve projektif teknikler ile ilgili alan yazından faydalanılmıştır. Detaylı şekilde gerçekleştirilen yazın taraması sonunda öğrencilerin kariyer kaygıları ile ilgili değişkenlerin beş başlık altında ifade edilmesi uygun bulunmuştur.. Kariyer kaygılarını ifade etmede kullanılan bu maddeler, veri toplama aracının ikinci kısımda cümle tamamlama testi şeklinde geliştirilmiş olup, görüşme sorularının oluşturulmasında yararlanılan kaynaklar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Kariyer Kaygıları İle İlgili Değişkenler

Kariyer Kaygısı ile İlgili Değişkenler	Yararlanılan Kaynaklar	Madde Sayısı
Kariyer Kararsızlığı	Ayyıldız, 2015; Campagna ve Curtis, 2007; Karakaş, 2013; Peng, 2005; Vignoli, 2015; Cüceloğlu, 2006; Okutan ve Akbaş, 2019	4
Aile Etkisi	Tatlı ve diğerleri, 2021; Akbaş ve Okutan, 2020; Gençtan, 1997; Demiriz ve Ulutaş, 2003; Esen, 2019	5
Bireysel Yetkinlikler ve Mesleğe İlişkin Algı	Tatlı ve diğerleri, 2021; Akbaş ve Okutan, 2020; Pisarik vd., 2017, s. 347; Vignoli, 2015, s. 183	6
Konjoktürel Durum	Akpulat, 2020; Çavuş ve Kaya, 2015	4
Sektörel Koşullar	Akpulat, 2020; Çavuş ve Kaya, 2015; Türkay ve Eryılmaz, 2010	10
Toplam Madde Sayısı		29

Soru formunda yer alan maddelerin anlaşılabilirliğinin tespit edilebilmesi için 12 katılımcı ile ön-test (ön-görüşme) yapılarak, soru formunun uygunluğu tespit edilmiş, anlaşılmayan bazı noktalarda düzeltmeler yapılarak veri toplama aşamasına geçilmiştir. Görüşmeler 28.03.2022-10.04.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte görüşmeler katılımcılar için uygun olan bir yer ve saatte yapılarak katılımcıların rahat ve araştırma konusuna hâkim olabilecekleri bir ortam hazırlanmıştır. Verilerin analizinde betimleyici analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimleyici analiz yönteminde veriler önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılmakta, özetlenmekte ve yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Cümle tamamlama testine katılımcıların vermiş oldukları cevapların kodlamaları Excel programı kullanılarak, araştırmacılar tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Araştırmacıların kodlamaları arasındaki tutarlılıklarının ortaya konulması ve kodlama güvenilirliğinin hesaplanması için uyum yüzdesi indeksi kullanılmıştır. Uyum yüzdesi indeksi %80 oranında tespit edildiğinden kodlamaların güvenilir olduğuna karar verilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışmada, turizm öğrenimi gören öğrencilerin kariyer kaygılarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, çalışmada alanyazında dikkate alınarak projektif yöntemlerden cümle tamamlama ve sözcük çağrıştırmaya tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, araştırma soruları kapsamında tablolara yansıtılmış ve yorumlanmıştır. Tablo 2'de katılımcıların demografik özellikleri verilmiştir.

Tablo 2: Demografik Veriler

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	29	44,6
	Erkek	35	54
	Bilinmiyor	1	1,5
Yaş	20 Yaş ve Altı	29	43,3
	21-30 Yaş	32	50
	31-40 Yaş	3	4,7
	41-50 Yaş	-	-
	51 Yaş ve Üstü	-	-
Sınıf	1. Sınıf	28	43
	2. Sınıf	36	55,4
	Bilinmiyor	1	1,5
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	23	35,4
	Ortaokul	15	23,1
	Lise	21	32,3
	Önlisans	3	4,6
	Lisans	3	4,6
	Lisansüstü	-	-
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	15	23,1

	Ortaokul	19	29,2
	Lise	26	40
	Önlisans	2	3,1
	Lisans	3	4,6
	Lisansüstü	-	-
Ailenizin Aylık Ortalama Geliri	4000TL ve altı	5	8,9
	4001TL-6000TL	20	35,7
	6001TL-8000TL	14	25
	8001TL-10000TL	5	8,9
	10001TL ve üstü	12	21,4
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	13	20,3
	2 çocuk	29	45,3
	3 çocuk	17	26,5
	4 çocuk	3	4,6
	5 çocuk ve fazlası	2	3

Ayrıca katılımcılara, genel olarak kendi kaygı durumları ile ilgili algıları sorulmuştur. Bu sorulara istinaden, katılımcıların % 28,1'i *kesinlikle kaygılı* olduklarını, % 57,8'i ise *kısmen kaygılı* olduklarını, %14,1 *kaygılı olmadıklarını* belirtmiştir. Katılımcıların kararsızlık durumlarına yönelik sorulara ilişkin cevaplara ilişkin bulgular ise şu şekildedir; katılımcıların % 25'i "*kesinlikle kararsız*" olduklarını, % 53,1'i ise *kısmen kararsız* olduklarını ve % 21,9'u da *kararsız olmadıklarını* belirtmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcı öğrencilerin kısmen kararsız ve kaygılı oldukları tespit edilmiştir.

4.1. Kariyer Kararsızlığına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların kariyer kaygılarına ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir. Tablo 3'den elde edilen bulgulara göre, katılımcılar tarafından meslek kararı vermenin zor olarak algılandığı görülmektedir. Meslek kararı vermenin zorluğunu ifade ederken katılımcılar, *...meslek kararı vermek hayati bir önem taşımaktadır., ...ülkenin durumundan sonra çok zor., ...her zaman çok önemliydi* gibi ifadeler kullanmışlardır. Buna paralel olarak, katılımcıların % 57'si mezuniyet sonrası kariyerlerine nasıl devam edecekleri konusunda net bir fikre sahip olmadıklarını belirterek, meslek kararı vermek konusunda zorlandıklarını bir kez daha dolaylı şekilde ifade etmişlerdir. Öğrencilerin % 28'i turizm alanında kariyerlerine devam edeceklerini belirtmişken, % 23,3'ü çalışma hayatına bir an önce atılmak ve gelir etmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu durum, katılımcıların gelir elde etmek konusunda kaygılandıklarını göstermektedir. Turizm mesleğinin kariyer yolunda sunacağı zorluk – kolaylık algısına yönelik yöneltilen eksik cümleyi, katılımcıların % 79'u bu konuda farkındalıklarının olduğuna yönelik ifadeler kullanarak tamamlamışlardır.

Tablo 3: Kariyer Kararsızlığına Yönelik Algı

Mezun olduktan sonra kariyerime nasıl devam edeceğimi....																											
Biliyorum				Bilmiyorum				Farklı tercihler arasında kararsızım																			
f		%		F		%		f		%																	
18		28.6		36		57.15		9		14.3																	
Mezun olduktan sonra.....																											
Turizm alanında devam edeceğim		Turizm alanında devam etmeyeceğim		Yurt dışına gideceğim		Dikey Geçiş Sınavına girip lisans programı tamamlayacağım		YKS sınavına tekrar gireceğim		Çalışmaya başlamalıyım		Kararsızım															
f		%		f		%		f		%		f		%													
12		28		4		9		5		11.6		2		4.7		3		7		10		23.3		7		16.3	
Meslek kararı vermek benim için...																											
Kolay		Biraz zor		Zor		Çok zor		Önemli		Önemli Değil		Tercih															
f		%		f		%		f		%		f		%													
14		23.7		4		6.8		24		40.1		7		11.9		6		10.2		1		1.7		3		5.1	
Turizm mesleğinin kariyerim anlamında bana sunacağı kolaylıkların-zorlukların...																											
Farkında değilim		Kısmen Farkındayım		Farkındayım		Farkındayım ve turizmde devam edeceğim		Üstesinden gelirim																			
f		%		f		%		f		%		f		%													
2		3.6		3		5.3		45		79		2		3.6		5		8.8									

Önlisans aşamasındaki bireylerin kendileri için kariyer yolu çizmeleri beklenir. Ancak genel olarak, eksik cümlelerin tamamlanmasında kullanılan ifadelerden ve bu ifadelerden elde edilen istatistik verilerden, öğrencilerin kariyer kararı konusunda zorlandıkları ve kararsızlık yaşadıkları görülmektedir. Öğrencilerin mezuniyet sonrası planları arasında, *öğrenimini gördükleri alanda kariyerlerine devam etmek, çalışmaya başlamak, turizm alanında devam etmemek gibi seçeneklere alternatif olarak, yurt dışına çıkmak, üniversite sınavına tekrar girmek, Dikey Geçiş*

Sınavı ile öğrenimlerini lisansa tamamlamak seçenekleriyle karşılaşmışlardır. Bu durum, öğrencilerin genel olarak kendileri için bir kariyer planı yaptıkları- yapmakta olduklarını; ancak öğrencilerin sadece % 28'inin turizm alanında kariyerlerine devam etmek istedikleri anlaşılmaktadır. Ortalama öğrencilerin %70'inin, kariyer alanında turizm alanı dışında başka alanları önceliklendirmeleri ise öğrencilerin kariyer kararsızlıkları konusunda bir gösterge olabilir.

4.2. Aile Etkisine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4'te turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer kaygılarına ailenin etkisine dair bulgular yer almaktadır.

Tablo 4: Aile Etkisi

Ailem mesleki planlarımı													
Destekliyor		Biliyor		Müdahale etmez		Kariyerime ailem karar verir		Umursamaz					
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
50	82	3	5	6	10	1	1,6	1	1,6				
Mesleki hayallerimi ya yeterince anlatamamaktan endişe duyuyorum.													
Sosyal Çevre		Aileme		Kendime		Herkese		Çalışılan kurum ve yetkililere		Endişe duyduğum kimse yok		Bilmiyorum	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
10	37	6	22,2	2	7,4	3	11,1	3	11,1	2	7,4	1	3,7
Ebeveynlerimin eğitim düzeyleri daha yüksek olsaydı													
Birşey değişmezdi		Hayatım daha iyi olabilirdi		Daha iyi eğitim alabilirdim		Kariyerime yardımcı olurlardı							
f	%	f	%	f	%	f	%						
24	38,71	7	11,29	18	29,03	13	20,97						
Ailemin gelir düzeyi, kariyer kaygımı.....çünkü													
Etkilemiyor		Etkiliyor		Yeterli									
f	%	f	%	f	%								
27	45	32	53,33	1	1,67								

Tablo 4'ten elde edilen bulgulara göre, katılımcıların % 82'si, ailelerinin mesleki planlarını destekledikleri yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcıların % 10'u ailelerinin mesleki planlarına müdahale etmediğini ve % 5'i mesleki planlarına dair ailelerinin bilgisi olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların arasında mesleki planlarına ailelerinin karar verdiği ve kariyer planlarını ailelerinin umursamadıklarını ifade edenler olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, ailelerin çocuklarının mesleki planları doğrultusunda hareket etmelerine engel olmadıkları, çocukların yanında yer aldıkları ve onların kararına saygı duydukları tespit edilmiştir.

Tablo 4'te katılımcılar sosyal çevrelerine (% 37) ve ailelerine (% 22,2) mesleki hayallerini yeterince anlatamamaktan endişe duyacaklarını belirtmişlerdir. Tablo 4'te yer alan bulgulardan yola çıkıldığında katılımcıların, ailelerine mesleki hayallerini anlatamamaktan endişe duymalarına rağmen, sosyal çevrenin kendileri üzerinde oluşturduğu etkinin daha fazla olduğu açık olarak görülmektedir. Bu bağlamda, sosyal çevrenin katılımcılar üzerindeki baskısının yoğun olduğu, gençlerin sosyal çevreleri ile mesleki hayalleri konusunda konuşamadıklarında kaygı duyabilecekleri, stres yaşayabilecekleri, sosyal çevrenin onlar için oldukça önemli olduğu çıkarımı yapılabilir. Bununla birlikte, sadece sosyal çevre değil, aynı zamanda aileleriyle de mesleki hayallerini paylaşmak ve üzerine konuşmak istedikleri de elde edilen bir bulgudur.

Katılımcıların tamamlaması istenen bir diğer cümle ise ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin daha yüksek olması olasılığına ilişkindir. Katılımcıların 24'ü ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin daha yüksek olması olasılığı durumunda, hiçbir şeyin değiştirmeyeceğini, 18 katılımcı daha iyi şartlarda eğitim alabileceklerini, 13 katılımcı ailelerinin kariyer kararı vermek konusunda yardımcı olabileceklerini bildirmiştir. Katılımcılar, ebeveynlerinin eğitim düzeyinin mesleki planlarını etkilemeyeceğini net olarak ifade etmelerine rağmen, daha iyi şartlarda eğitim alabileceklerine dair görüşler mevcuttur. Bu bağlamda, ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin daha yüksek olmasının hiçbir şey değiştirmeyeceğini söyleyenlerin aksine, eğitim düzeyi daha yüksek ebeveynlere sahip olmanın çok daha iyi şartlarda eğitim alabileceklerine, kariyerlerinde yardımcı olabileceğine dair düşünceleri açığa çıkarttığı yorumu yapılabilir. Diğer bir deyişle, katılımcıların kariyerleri konusunda danışabilecekleri, iletişim kurabilecekleri ve eğitim olanaklarının iyileştirilebileceği şartların yaratılması durumunu ebeveynlerinin eğitim düzeyinin daha yüksek olmasıyla ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 4'e göre ailenin gelir düzeyinin öğrencilerin kariyer kaygılarına ilişkin etkileri konusunda yöneltilen cümleye, katılımcıların %53,3'ü, "etkilemiyor" şeklinde yanıt vererek, ailelerinin gelir düzeyinin kariyer kaygıları üzerinde bir etkisi olmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 45'i ise ailelerinin gelir düzeylerinin kariyer kaygılarını etkilediğine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda, katılımcıların çoğunluğunun, ailelerinin gelir

düzeyleleri ile kariyer kaygıları arasında bir bağlantı kurmadıkları belirlenmiştir. Katılımcıların kaygılarını etkileyip etkilemediğine dair düşüncelerini açıklarken bazı sebepler ortaya koydukları tespit edilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların bazı ifadeleri şu şekildedir:

- ... etkilemiyor çünkü maddi olarak destekliyorlar.
- ... etkilemiyor çünkü onların yetemediği yerde çalışıp kendime yetebilirim.
- ... etkilemiyor çünkü yeterli hatta fazla düzeyde geçinebildiğimizi düşünüyorum.
- ... etkiliyor çünkü kariyer geliştirmek için gezip görmek ve bunun için maddiyat gerekiyor.
- ... pek etkilemiyor çünkü paraları önemli değil, düşünceleri ile desteklemeleri lazım.
- ... etkilemiyor çünkü paraya ihtiyacım olduğunda kendim çalışarak kazanıyorum.

Katılımcılar, ailelerinin gelir durumlarının kariyer kaygısını etkilememesine yönelik kendileriyle alakalı bir duruma vurgu yapmakta, gerekirse kendilerinin çalışıp ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri kadar özgüvenlerinin gelişmiş olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, ailelerinin gelir durumlarının kariyer kaygısını etkilemesine yönelik ise kariyerlerini geliştirmek için alacakları eğitimlerin ekonomik şartlara bağlı olduğu, her istediklerini yapamadıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, ailelerin ekonomik durumlarının iyi olması gelecekteki kariyerlerinin başarısında katılımcılar açısından önemli yere sahip olduğunu göstermektedir.

Katılımcılardan seçmek istedikleri mesleği yapabilmelerinin önündeki engelleri üç madde halinde sıralamaları istenmiştir. Tablo 5'te bu soruya verilen cevaplara ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 5: Seçilecek Mesleği Yapabilmenin Önündeki Engeller

Seçmek istediğim mesleği yapabilmenin önündeki en büyük engeller 1... 2...3.. (n=60)	f	%
Ekonomik Şartlar	25	41,7
Kişisel Faktörler	14	23,3
Yabancı Dil	13	21,6
İşsizlik Sorunu	8	13,3
Kaygı	8	13,3
Tecrübe Eksikliği	6	10
Eğitim, Bilgi ve Araç-gereç Eksikliği	5	8,3
Çalışma Saatleri Düzensizliği	4	6,7
Kararsızlık	4	6,7
Turizmde Kadın Çalışan İstenmemesi	1	1,7

Tablo 5'ten elde edilen bulgulara göre, katılımcıların seçecekleri mesleği yapabilmelerinin önünde gördükleri en önemli engellerden birincisi *ekonomik şartlar* olarak kodlanmıştır. *Ekonomik şartlar* kodunun altında yer alan alt unsurlar katılımcılar tarafından, *ücretin yetersizliği, maddiyat, gelir* şeklinde ifade etmişlerdir.

Katılımcıların seçecekleri mesleği yapabilmelerinin önünde gördükleri en önemli ikinci engel ise araştırmacılar tarafından *kişisel faktörler* olarak kodlanmıştır. *Kişisel faktörler* kodu altında yer alan alt unsurları ifade etmek için, *uyumsuzluk, uşengeçlik, kişinin kendisi, kişisel yetersizlik* kelimeleri tercih edilmiştir. Başka bir ifade ile katılımcılardan bir kısmının, kendilerini, seçecekleri mesleği yapmak konusunda engel olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

Katılımcıların seçecekleri mesleği yapabilmelerinin önünde gördükleri en önemli diğer engeller sırasıyla, *ekonomik şartlar, işsizlik sorunu, kaygı (gelecek kaygısı – maddi kaygı), tecrübe eksikliği, eğitim ve bilgi yetersizliği* olarak kodlanmıştır. Ayrıca, katılımcıların seçmek istedikleri mesleği yapabilmelerinin önündeki engellere yönelik ifadelerinden bazıları şu şekildedir:

- ...yabancı dil, tecrübe, üst düzey eğitim
- ...bilgisayar yoksunluğu, pahalılık, işsizlik
- ...tecrübesizlik, yabancı dil
- ...yabancı dil, çekingenlik
- ...gelecek kaygısı, maddi kaygı, çalışma saatleri düzensizliği
- ...maddiyat, gelecek kaygısı, çalışma saati düzensizliği
- ...üniversite puanları, kadın aşçı istenmemesi
- ...tecrübesizlik

Tablo 5'te yer alan bulgular ve betimsel analiz bulguları referans alındığında, katılımcıların seçecekleri mesleği yapabilmelerinin önünde algıladıkları en büyük engellerin maddiyatla ilgili olduğu ve bu konuda kaygıları

bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, katılımcıların ekonomik şartların uygun olmaması halinde istedikleri mesleği seçemeyecekleri anlaşılmaktadır. Ayrıca, bu durum, katılımcıların daha iyi maddi imkanları olan ve gelecek kaygısı olmayan bir mesleğe, korku ve endişe yaşamamak adına, yönelebilecekleri şeklinde açıklanmaktadır. Katılımcılardan birinin, kadın çalışan istenmediğini belirtmesi, turizm işletmelerinde kariyer engellerinden olan cam tavan sorununa işaret ettiği şeklinde yorumlanabilir.

4.3. Bireysel Yetkinlikler - Mesleki Algıya İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 6'da turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer kaygılarına bireysel yetkinlikler ve mesleki algıya dair bulguları yer almaktadır.

Tablo 6: Bireysel Yetkinlikler – Mesleki Algı

Kişilik özelliklerim, turizm alanında başarılı olmak için.....																			
Yetersiz				Yeterli				Fazlasıyla Yeterli				Geliştirilmeli							
F		%		f		%		f		%		f		%					
6		10.4		42		72.5		5		8.7		5		8.7					
Turizm mesleğine yönelik akademik bilgilerimi																			
Yetersiz buluyorum				Geliştirmeliyim				Yeterli buluyorum											
F		%		f		%		f		%		f		%					
15		28.3		23		43.4		15		28.3		15		28.3					
Turizm mesleğine yönelik uygun becerilere																			
Sahip değilim				Kısmen sahibim				Sahibim											
F		%		f		%		f		%		f		%					
4		6.5		10		16		48		77.5		48		77.5					
Turizm mesleğinde deneyime sahip olduğumu düşünüyorum.																			
Yetersiz				Orta Düzeyde				Yeterli											
F		%		f		%		f		%		f		%					
12		22		16		30		26		48		26		48					
Gelecekte bu meslekte (mesleği-mesleğin)																			
Devam etmek istemiyorum		Kararsızım		Bir süreliğine devam etmek istiyorum		Devam etmek istiyorum		Kariyerime yükselerek devam etmek istiyorum		Mesleğin gelecekte daha iyi bir yere gelmesini bekliyorum		Mesleğin gelecekte daha iyi bir yere gelmesini beklemiyorum							
f		%		f		%		f		%		f		%					
4		7.7		4		7.7		1		1.9		15		28.9					
23		44.2		4		7.7		1		1.9		1		1.9					
Turizm mesleği benim için.....																			
Hedef		Keyifli ve Eğlenceli		Eğlenceli		Zor		Yorucu		Sosyalleşme Fırsatı		Devam etmek istemediğim		İş		Diğer			
f		%		F		%		f		%		f		%		F		%	
6		8.5		27		38		9		13		4		5.6		4		5.6	
2		2.8		9		13		5		7		5		7		5		7	

Tablo 6'dan elde edilen bulgulardan, katılımcıların kişilik özelliklerini, turizm alanında başarılı olmak konusunda nasıl algıladıklarına ilişkin düşüncelerinin genel olarak pozitif yönlü olduğu ve kişilik özelliklerini yeterli olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Kişilik özelliklerini turizm alanında başarılı olmak konusunda yeterli bulanlar, eksik cümleleri tamamlarken, kendilerinin *güler yüzlü, iletişime açık* olduğunu ifade etmiş, dolayısıyla, bu kişilik özelliklerinin mesleki başarıdaki önemine atıfta bulunmuşlardır. Bazı katılımcılar ise kişilik özelliklerini yeterli bulsalar bile çalışma şartlarının zorluğundan bahsetmişlerdir (*Örn: Kişilik özelliklerim yeterli ama çalışma şartları her geçen gün zorlaşıyor.*). Bu durum, katılımcıların bilinçaltında mesleki başarıda, kişilik özelliklerinden ziyade çalışma koşullarının daha önemli olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların %28'i, turizm mesleğine yönelik akademik bilgilerinin yeterli gördüklerini ifade ederken, %28'i de akademik bilgilerinin yeterli olmadığını ifade etmiştir. %43 oranındaki katılımcı ise akademik bilgilerinin geliştirilmesi gerektiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların, turizmin güncel, sürekli öğrenme ve yenilenme gerektiren dinamik bir meslek olduğunu kabul ediyor oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Turizm mesleğine yönelik becerilere... şeklinde verilen eksik cümle, 48 katılımcı tarafından *sahibim* ifadesi kullanılarak tamamlanmıştır. Turizm mesleğine yönelik becerilere sahip olmak ya da sahip olmamak algısı, mesleki tecrübe ile ilişkilendirilmiştir. Buna yönelik katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

...sahip değilim. Daha önce tecrübem olmadı.

... sahibim. Daha önce çalıştığım için biliyorum.

... daha önce hiç çalışma deneyimim olmadığı için sahip olduğumu düşünmüyorum.

Soru formunun izleyen kısmında katılımcılara, eksik cümleyi tamamlamaları suretiyle, mesleğe yönelik deneyimlerine ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Bu kısmında katılımcıların % 78'i kendilerini orta düzeyde ve yeterli düzeyde deneyime sahip olarak değerlendirmişlerdir.

Tablo 6'daki veriler ve eksik cümlelerin tamamlanmasında kullanılan ifadelerden, katılımcıların turizm mesleği ve geleceğe ilişkin düşüncelerinde, genel olarak yükselerek devam etmek niyetinde oldukları anlaşılmaktadır. Katılımcıların cevapları irdelendiğinde, turizm mesleğinde kariyer basamaklarını açık olarak algıladıkları ve kariyer hedeflerine ulaşmak konusunda özgüvenlerinin olduğu yorumu yapılabilir. Katılımcılar *turizm mesleğinde kariyerlerine yükselerek devam etmek istediklerine* yönelik düşüncelerini aşağıdaki ifadeleri kullanarak belirtmişlerdir:

... başarılı olmayı, devam etmeyi ve kendimi daha üst düzeylerde konumlandırmak istiyorum.

...basamak misali ilerlemeyi düşünüyorum.

... ilerleyeceğim.

...iyi bir yönetici pozisyonunda olacağımı düşünüyorum.

...kendimi uluslararası alanda görmek istiyorum.

Katılımcılar için turizm mesleğinin anlamını ifade etmeye yönelik en sık kullanılan ifadeler şunlar olmuştur: *Keyifli ve eğlenceli, Devam etmek istemediğim, Diğer, Hedef, İş, Zor, Yorucu, Sosyalleşme fırsatı*. Turizm mesleğinin kendilerine keyfi ve eğlenceyi ifade ettiğini belirtilen katılımcıların ifadelerinden bazıları şu şekildedir:

...renkli bir meslek ve değerli bir yere sahip.

...eğlenerek çalışmak gibi geliyor.

...eğlenceli ama zor.

...yorucu ama vazgeçilemeyecek kadar güzel.

...sonradan keyifli olduğunu farkettim. Mesleğin içinde olmasaydım, mesleği sevmezdim.

Bu ifadelerden turizm kariyerinin bazı kişiler için, tutku derecesinde önemli olduğu, çalışırken eğlendikleri için bu meslekte olmanın kendilerini mutlu ettiği, zor olmasına rağmen değerli olduğu çıkarımları yapılabilir.

Turizmde kariyerlerine devam etmek istemeyen katılımcıların kullandığı ifadelerden bazıları şöyledir:

...kölelik demek.

...geçici bir sektör.

...kötü bir tercih oldu.

... bir heves sonucu.

...uygun değil.

Bu ifadelerden, katılımcıların bazılarının bu mesleği kendi özelliklerine uygun bulmadıkları için, bazılarının sektöre ait çalışma koşulları sebebiyle, bazılarının ise yanlış tercih yaptıklarını düşündükleri için kariyerlerine bu yolda devam etmek istemedikleri anlaşılmaktadır. *Diğer* seçeneği altında ise katılımcılar için turizm mesleği, özgürlük, yurt dışına çıkma fırsatı, gelecek vaat etmesi, geniş olanaklar sunması, riskli olması, aile etkisiyle seçilmiş bir alan olması gibi çeşitli anlamlar ifade etmektedir.

4.4. Konjonktürel Duruma İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 7: Konjonktürel Durum

Turizm sektöründeki iş olanakları													
Fazla		Fazla ama Deneyim ve Donanım İstiyor		Fazla ama Sezonluk		Yeterli		Yetersiz		Kalıcı Değil		Orta-Daha İyi Olmalı	
f	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
30	50	6	10	5	8,3	11	18,3	3	5	1	1,7	4	6,7
Ülkemizdeki istihdam olanakları													
Fazla		Az				Yetersiz		Kötü		Geliştirilebilir		Kaygı Verici	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
6	11,8	13	25,5	16	31,4	10	19,6	2	3,9	2	3,9		
Turizm alanında iyi bir kariyerimin olması için.....													
Çok Çalışmak Ve Kendini Geliştirmek		Deneyim Kazanmak		Yabancı Dil ve Yurtdışı		Yetkinlik ve Donanım		Bilmiyorum					
f	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
22	36	13	21,3	6	9,8	9	14,8	3					

Mezun olduktan sonra.....									
Turizmde Çalışacağım		Çalışacağım		Bilmiyorum, Kararsızım		Turizmde Devam Etmeyeceğim		Kendimi Geliştireceğim	
f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
17	28,3	16	26,7	9	15	7	11,7	5	8,3

Tablo 7'de turizm programında öğrenim gören öğrencilerin, konjonktürel durumun, kariyer kaygısı algıları üzerindeki etkilerine dair bulguları yer almaktadır.

Tablo 7'ye göre, katılımcıların ülkemizdeki istihdam olanaklarını yetersiz (% 31), az (% 25,5) ve kötü (% 19,6) olarak değerlendirdiği görülmektedir. Aynı zamanda, katılımcıların % 3,9'u ülkemizdeki istihdam olanakları hususunda kaygı duydukları ve yine aynı oranda katılımcı, istihdam olanaklarının geliştirilebilir olabileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılar, istihdam olanaklarının az ve yetersiz olmasına vurgu yaparken, *...son yıllarda düşüşte, ...yeterli olduğunu düşünmüyorum, ...yeterli değil bu yüzden kaygılıyım, ...berbat bir durumda* ifadelerini kullanmışlardır.

Katılımcıların ortalama % 56'sı ülkemizdeki istihdam olanaklarını az ve yetersiz olarak değerlendirmesine rağmen, turizm sektöründeki iş olanaklarına yönelik görüşlerinin farklı yönde olduğu görülmektedir. Katılımcıların % 50'si turizmdeki iş olanaklarının fazla olduğunu belirtirken, % 18,3'ü de turizmdeki iş olanaklarının yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar, iş olanaklarının fazla olduğunu belirtmelerine rağmen, deneyim istendiği, turizmin sezonluk olduğu vb. noktaları da ayrıca vurguladıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda katılımcılar turizmdeki iş olanaklarının fazla olduğunu *...fazla ve geniş çaplı, ...sezonla fazla, ...fazla ama deneyimli isteniyor* gibi ifadelerle açıklamaya çalışmışlardır. Bununla birlikte, katılımcıların % 5'i iş olanaklarının yetersiz olduğunu vurgularken, % 6,7'si orta ve daha iyi olabileceğini belirtmişlerdir. Katılımcıların düşünceleri, turizmdeki iş olanaklarının aslında çok fazla olduğu ama turizmin kendi doğasından kaynaklı olan sezonluk olması ve bu durumun da iş imkanının aslında belirli bir süre için fazla olduğuna vurgu yaptıkları çıkarımında bulunulabilir. Ayrıca, turizmde iş imkânı fazla olsa da işletmelerin deneyimli personel istemesinin de iş bulma imkânını kısıtladığı söylenebilir.

Tablo 7'ye bakıldığında katılımcılar turizm alanında iyi bir kariyer sahibi olmak için çok çalışmaları ve kendini geliştirmeleri gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Bu duruma ilaveten deneyim kazanmak istediklerini de belirtmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcıların % 36'sı çok çalışmak ve kendini geliştirmek şeklinde eksik cümleyi tamamlarken, % 21,3'ü de deneyim kazanmak şeklinde düşüncelerini açıklamışlardır. Katılımcılar turizm alanında iyi bir kariyerimin olması için cümlesini, *...deneyim kazanmalıyım., ...kendini geliştirmeliyim., ...deneyim ve bilgi sahibi olmalıyım., ...çok çalışmalı ve deneyim kazanmalıyım., ...daha çok deneyime sahip olmalıyım., ...çabalıyım lazım.* şeklinde farklı düşüncelerle ifade etmişlerdir. Ayrıca, katılımcıların % 14,8'i gerekli yetkinlik ve donanımına ulaşmak şeklinde cümlelerin eksik kısmını tamamlarken %9,84'ü de yabancı dil ve yurtdışı istediklerine dair bulgular elde edilmiştir. Katılımcıların % 4,9 ise turizmde kariyerlerinin ne olacağını bilmediklerini belirtmişlerdir. Özetle, öğrencilerin, turizm alanında iyi bir kariyer sahibi olmak konusundaki eksikliklerinin, alana özgü bilgi ve donanım sahibi olmak, yabancı dillerini geliştirmek, deneyim kazanmak suretiyle gidereceklerine yönelik düşüncelerinin olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcılar kendilerine *Mezun olduktan sonra...* şeklinde yöneltilen eksik cümleyi, *turizmde çalışacağım (% 28,3), çalışacağım (%26,7), turizmde devam etmeyeceğim (%11,7), kararsızım (%15), kendimi geliştireceğim (%8,3)* şeklinde tamamlamışlardır. Bu bağlamda, aslında çoğunluğun turizm alanında kariyerlerine devam edecekleri açık bir şekilde belli olmasına rağmen bir diğer çoğunluğunda başka işlere yöneleceği, iş bulma zorunluluğu, kaygısı içerisinde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bir diğer çıkarım ise mezun olduktan sonra eğitim ve kendi geliştirme konusuna eğilmeyecek olmalarıdır.

4.5. Sektörel Koşullara İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 8'de turizm alanında öğrenim gören öğrencilerin kariyer kaygılarına sektörel koşulların etkilerine dair bulgular yer almaktadır.

Tablo 8: Turizm Sektörüne Yönelik Çalışma Koşulları

Turizm sektöründe mevsimsel çalışma....											
Benim için uygun		Benim için uygun değil		Zor		İş garantisi yok		Avantajlı ve keyifli		Kötü	
f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
4	8.7	4	8.7	8	17.4	15	32.7	8	17.4	7	15.2
Turizm sektöründeki ücretler....											
Yetersiz		Adil değil		Yüksek		Uygun		Değişken		Fikrim yok	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
23	39.7	3	5.2	9	15.5	12	20.7	8	13.8	3	5.2

Turizm sektöründe sosyal güvence olanakları....											
Yetersiz		Yeterli				Değişken		Bilgim yok			
f	%	f		%		F	%	f		%	
8	20	19		47.5		8	20	5		12.5	
Turizm sektörünün toplumdaki itibarı...											
Düşüktür				Normaldir				Yüksektir			
f		%		f		%		f		%	
23		50		19		41.3		4		8.7	
Turizm sektöründe çalışma koşulları...											
Zorlayıcı		Emek yoğun		Otelere göre koşullar değişken		İstihdam Olanakları Fazla					
f	%	f	%	f	%	f	%				
39	76.5	2	3.9	6	11.8	4	7.9				
Turizm sektörü uzun yıllar çalışmak için uygun bir meslek....											
Uzun yıllar çalışmaya uygun değildir						Uzun yıllar çalışmaya uygundur					
f			%			f			%		
23			52.3			21			47.7		
Turizm mesleğinin en kötü tarafı.....											
Çalışma saatleri		Çalışma koşullarının zorluğu		Zor insanlar		Sezonluk çalışma					
f	%	f	%	F	%	f	%				
9	25	4	11.1	12	33.3	11	30.5				
Turizm mesleğinin en iyi tarafı.....											
Eğlenceli olması		Yeni insanlar tanımak		Gelir düzeyi		Farklı yerlere seyahat edebilmek		Yurtdışına gitme fırsatı		Kendini geliştirme fırsatı	
f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
18	30	16	26.7	9	15	8	13.3	4	6.7	5	8.3
Turizm sektörünün gelecekte...											
Gelişecektir		Değeri artacaktır		Robot çalışanlar artacaktır		Daha iyi olacağını düşünmüyorum					
f	%	f	%	f	%	f	%				
35	76	6	13	3	6.5	2	4.4				
Gelecekte turizm sektöründe yapay zeka ve robotların...											
Daha fazla yer alacak ve önemli olacak		Önemli bir yeri ve etkisi olmayacaktır		Yer alacak ve insan emeğinin yerine geçecek		Yer alacak fakat insan emeğinin yerine geçemeyecek		Bazı alanlarda yer alabilir		Yararından daha çok zararı olacak	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
34	63	6	11.1	4	7.4	4	7.4	3	5.5	3	5.5

Tablo 8’den elde edilen bulgulara göre, katılımcılar turizm sektöründe mevsimsel çalışmaya yönelik eksik cümleyi genel olarak, *iş garantisi yok* (n=15), *zor* (n=8) ve *kötü* (n=7) gibi olumsuzluk içeren ifadeler kullanarak tamamlamayı tercih etmişlerdir. Katılımcıların mevsimsel çalışmaya yönelik söylemleri detaylı analiz edildiğinde, *düzensizlik*, *güvensizlik*, *kariyer gelişimi için engel*, *gelecek kaygısı*, *kışın ortada kalmak korkusu*, *gelir getiren dönem*, gibi ifadelerle karşılaşmıştır. Bu durum araştırmacılar tarafından, turizm sektöründe mevsimsel çalışmanın, kariyer kaygısını arttıran bir değişken olarak yorumlanmasına neden olmuştur.

Turizm sektöründe verilen ücretlere yönelik olarak katılımcıların yaklaşık % 45’i ücretlerin yetersiz ve adil olmadığına yönelik ifadeler tercih etmişlerdir. *...özellikle alt kademe çalışanlarda olması gerekenden daha az., ...çalışma saatlerine göre az., çalışma koşullarına göre tatmin edici değil.* bu ifadelerden bazılarıdır. Katılımcıların ücretlerin değişken olduğunu ifade etmek için kullandıkları ifadelerden bazıları şunlardır: *...çalışılan yere göre değişir., ...yazın ücretler iyi ama kışın düşük., ...kişinin çalışma gayretine ve becerisine bağlı., ...otelin konumuna ve kalitesine bağlı.* Bu ifadeler turizm sektöründeki ücretlerin piyasa ortalama ücretlerinin dışında, çalışılan otele, pozisyona, kişinin kendisine, vb. gibi faktörlere bağlı olarak geniş bir yelpazeye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum kaygı düzeyi yüksek, tecrübe eksikliği olan ve özgüveni düşük adaylarda kaygıyı arttırabilirken, tam tersi durumdaki adaylar için fırsat olarak düşünülebilir.

Turizm sektörünün sosyal güvence ile ilgili olanaklarının *...çalışılan otele ve konuma göre değişmekle birlikte* genel olarak yeterli olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bu durum, araştırmacılar, sosyal güvence olanaklarının kariyer kaygısı oluşturmadığı izlenimi oluşturmaktadır.

Katılımcılar, turizm sektörünün toplumdaki itibarına yönelik eksik cümleyi genel olarak *itibarın düşük* olduğuna yönelik görüş bildirerek tamamlamışlardır. *“...halka hizmet eden ve bunun sayesinde geçinebilen insanlar.,*

...köle gibi görüldüğünü düşünüyorum., ...olumsuz olduğunu düşünüyorum., ...hak edilen seviyede değil. Küçümseniyor., ...bir departmanda yönetici değilseniz, herkesin gözünde sadece bir amelesiniz., ...hoş gözle bakılmıyor. gibi ifadeler turizm sektörünün toplumdaki itibarını anlatmak için tercih edilen ifadeler arasındadır.

Turizm sektöründeki çalışma koşulları... şeklinde eksik bırakılan cümle tamamlanırken, katılımcıların % 76.5'i çalışma koşullarının zorlayıcı olduğunu bildirir ifadeler tercih etmişlerdir. Çalışma koşullarının zorlayıcı olduğunu anlatmak için mesai saatlerinin uzunluğu, yoğunluk, düzensizlik, insanlara hizmet etmenin zorluğu, adaletsizlik, mesai saatlerinin uzunluğuna karşılık düşük ücretler, hijyen koşulların kötü olması gibi ifadeler tercih edilmiştir.

Çalışma koşullarına yönelik genel cevaplar incelendiğinde, katılımcıların çalışma koşullarına yönelik olumsuz bir algıya sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların, uzun mesai saatlerinin, düzensizliğin, yoğunluğun, insanları memnun etmenin zorluklarına dair görüşleri, araştırmacılar tarafından kariyer kaygılarını arttıran faktörler olarak yorumlanmıştır.

Katılımcıların % 47.7'si turizm sektörünü uzun yıllar çalışmaya uygun olduğu, % 52.3'ü ise turizm sektörünü uzun yıllar çalışmaya uygun olmadığını bildirir ifadeler kullanmışlardır. Turizm sektörünün uzun yıllar çalışmak için uygun olmadığını düşünenlerin ifadelerinden bazıları şunlardır:

...ailesi ve veya bebeği olan kadınlar için bu sektörde çalışmak bazen imkânsız olabiliyor.

...yaşlandıkça zor olabilir.

...gençlerin yapabileceği bir meslek.

...çalıştığınız işletmede yükselirseniz ortalama 60 yaşına kadar çalışabilirsiniz.

... değil. Belli bir yaştan sonra kaldırmaz.

...değil. Bence göçebe hayatı gibi.

... kesinlikle değil. İnsan vücudu açısından uygunsuz saatler söz konusu.

Turizm mesleğinin en kötü yönlerine yönelik görüşler arasından en sık tekrarlanan kodlar sırasıyla; zor insanlar, sezonluk çalışma, çalışma saatleri, çalışma koşulları olmuştur. Turizm mesleğinin en iyi tarafını ifade ederken kullanılan kodlar sırasıyla; eğlenceli olması, yeni insanlar tanımak, gelir düzeyi, farklı yerlere seyahat edebilmek, kendini geliştirme fırsatı, "yurt dışına gitme fırsatı" ifadeleridir.

Tablo 8'den görüleceği gibi katılımcıların turizm sektörünün geleceği ile ilgili düşünceleri değerlendirildiğinde, genel olarak turizm sektörünün gelişeceğine ve değerinin artacağına yönelik olumlu görüşler hakimdir. Katılımcıların mesleğin geleceğine yönelik pozitif görüşlere sahip olmaları, mesleğin gelecekteki durumundan kaynaklı herhangi bir kariyer kaygısı yaratmayacağı düşüncesinin oluşmasını sağlamaktadır.

Katılımcıların yapay zeka ve robotların turizm sektöründeki geleceği ile ilgili görüşlerinin ise genel olarak, yapay zeka ve robotların sektörde daha fazla yer alacağı ve önemli olacağı düşüncesi etrafında toplandığı tespit edilmiştir. Bu görüşe sahip olanların bir kısmı yapay zekâ ve robotların insan emeğinin yerini alacağına dair bazı kaygılar taşıdıkları görülmüştür. Bu kaygıları ifade eden yargılardan bazıları şu şekilde ifade edilmiştir: ...hâkim olacağını ve iş olanaklarının daha fazla düşeceğini emek faktörünün ortadan kalkacağını düşünüyorum., ...insanların yerini tutacak., ...yeri olabilir, faydalı da olabilir ancak istihdamı düşürür., ...büyük yer edinecekler ve emek yoğun kavramı çöp olma yolunda ilerliyor.

4.6. Sözcük Çağrışımına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Turizm programında öğrenim gören öğrencilerin, kariyer kaygılarıyla ilişkili olabileceği düşünülen bazı sözcükler öğrencilere verilerek, bu sözcüklerin kendilerine çağrıştırdığı üç sözcüğü yazmaları istenmiştir. 61 katılımcının verdiği yanıtlara ilişkin bulgular, Tablo 9'da sunulmaktadır.

Tablo 9: Sözcük Çağrışım

Turizm																											
Tatil				Para				İş, Çalışma																			
f		%		f		%		f		%																	
61		100		15		24,6		37		60,7																	
Kariyer																											
Para		İş ve Çevre		Kendini Geliştirme		Gelecek		Kaygı ve Zorluk		Torpil		Saygınlık															
f		%		f		%		f		%		f		%													
27		44,3		23		37,7		43		70,5		16		26,2		13		21,3		3		4,9		9		14,7	
Kariyer Kaygısı																											
Ekonomik		Kaygı ve		Depresyon ve		Stres ve		Meslek ve Zorluk		Gelecek																	

sadece %60,7'sinde iş ve çalışmayı akla getirmesi, öğrencilerin tamamının turizmi bir kariyer yolu olarak benimsememiş olmaları şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcı öğrencilere yöneltilen diğer iki sözcük ise sırasıyla kariyer ve kariyer kaygısıdır. Tablo 9'a istinaden kariyer sözcüğünün katılımcılara kendini geliştirme (% 70,5) kavramını çağrıştırdığı görülmektedir. Katılımcıların 27 ise parayı ve 23 de iş ve çevreyi çağrıştırdığını belirtmişlerdir. Aynı zamanda katılımcılar, kariyer sözcüğünün geleceği çağrıştırdığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, kariyerin gelecekle ilgili planlarını ifade ettiği, gelecekte elde edecekleri kariyerleriyle birlikte gelir düzeylerinin artabileceğini aktardıkları çıkarımında bulunulabilir. Katılımcılar kariyer kaygısına ise çoğunlukla stres ve başarısızlık (% 45,9) olarak boşlukları doldurmuşlardır. Bununla birlikte, katılımcılar, % 36 ekonomik şartlar, % 32,8 ise meslek ve zorluk olarak sıralamışlardır. Ayrıca, katılımcılardan altısı depresyon ve anksiyete şeklinde kariyer kaygısını açıklamıştır. Bu bağlamda, katılımcı öğrenciler gelecekte kariyerlerinde başarısız olmaktan endişe ettiklerini ve bu durumun kendilerinde stres oluşturabileceğine vurgu yapmıştır. Katılımcı öğrenciler stresle birlikte anksiyete ve depresyon gibi rahatsızlıkların da kariyer kaygısı nedeniyle ortaya çıkabileceğini eklemişlerdir. Kariyer kaygılarının bir diğer nedeninin ise elde ettikleri veya edecekleri kariyerlerinde ekonomik şartlarının iyi düzeyde olmamasından kaynaklanacağına da ayrıca değindikleri belirlenmiştir.

Tablo 9'a bakıldığında katılımcılara yöneltilen diğer sözcüklerin gelecek ve turizm mesleğinde gelecekle olduğu görülmektedir. Katılımcı öğrencilerin çoğunun geleceği kariyer (% 85,3) olarak gördükleri tespit edilmiştir. Ayrıca, geleceği kariyer olarak değerlendirmelerine rağmen geleceğe dair kaygı (%31,1) duydukları, geleceği karanlık ve belirsiz olarak gördüklerini de eklemişlerdir. Bu bağlamda katılımcılar gelecekteki kariyerleriyle ilgili endişeli oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte, gelecekte kariyerlerine dair net bir fikirlerinin olmadığı ve bu nedenlerden dolayı geleceğe bakış açılarının umutlu olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların %16,4'ü geleceği hayal ve para olarak açıklarken, %19,7'si de umut olarak ifade etmiştir. Buna istinaden, katılımcıların çoğunluğu gelecekteki kariyerlerine pek umutlu bakmasalar da iyi olacağını umut eden katılımcıların da olduğu görülmektedir. Katılımcıların turizm mesleğindeki gelecek kavramına bakış açıları ise teknolojiyle ifade edildiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda katılımcılardan onunda turizmde gelecekte robotların hâkim olacağı görüşü hakimdir. Katılımcıların % 27,9'u ise turizmde gelecek olduğunu ve on katılımcı da gelişebileceğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcıların çoğunluğu her endüstri de olduğu gibi turizmde de gelecekte daha da gelişeceğini, teknolojinin turizm endüstrisi içerisinde adapte olabileceğine ve robotların iş yükünü alabileceğine dair inançlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9'a göre katılımcıların çoğunluğu turizm mesleğinde çalışma koşulları kavramını zor (% 47,5) olarak açıklamışlardır. Bununla birlikte, katılımcıların % 41'i de emek yoğun ve yorucu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, katılımcıların % 16,4'ü karmaşık, % 13,1 eğlenceli olarak gördüklerini belirtmiştir. Bu bağlamda, katılımcı öğrenciler turizmin emek yoğun olmasından dolayı yorucu ve zor şartlarda çalışıldığını ifade ettiği görülmektedir. Turizm mesleğinin zorlu yanları dışında aslında eğlenceli ve iyi bir endüstri olduğunu da katılımcıların ayrıca belirttiği tespit edilmiştir. Turizmin emek yoğun doğası bu mesleği zorlaştıran en temel faktörler arasında yer aldığı görülmektedir. Bu duruma ek olarak katılımcılar turizm mesleğinde ücret kavramını ise % 73,8 değerinden az olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların % 18'i ücretlerin yüksek olduğunu, 8,2'nin ise bahşiş olarak ücreti tanımladığı görülmektedir. Bu bağlamda turizm mesleğinin emek yoğun doğasına istinaden alınan ücretlerin aslında emeklerinin karşılığı olmadığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda, zor koşullarda çalışan veya çalışacak katılımcıların değerinden az ücret alması gelecekteki kariyerlerine karanlık olarak bakmalarında önemli bir etken olabilir.

Tablo 9'a bakıldığında turizmde iş güvencesinin katılımcılara yönlendirilen bir diğer çağrışım sözcüğü olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu turizm mesleğinde iş güvencesinin yetersiz (%24,6) olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların % 18'i ise iş güvencesinin olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, katılımcıların % 24,6'sı turizm mesleğinde itibarın kendilerine saygı ve prestiji çağrıştırdığına vurgu yapmıştır. Bununla birlikte, katılımcıların % 19,7'si de itibarın önemli olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda turizm mesleğinde itibarın saygı ve prestiji getirebileceği çıkarımı yapılabilir. Sözcük çağrışımlarındaki ifadelerinden bazıları şunlardır:

- ...kaygı güzel şartların olması kariyer
- ...korku, kaygı
- ...kaygılı, endişeli, belirsiz
- ...stres, başarısızlık, korku
- ...robot, teknoloji, fırsatlar
- ...az, değerinden az, değerlendirilmeli

Tablo 9'a bakıldığında genel olarak turizm mesleğinde geleceğin olduğu görülmektedir. Turizm mesleğindeki geleceğe umutlu bakılmasının çalışma koşullarının düzenlenmesi, ücret iyileştirilmelerinin yapılması, iş güvencesinin yeterli düzeyde sağlanmasına bağlı olduğu ifade edilebilir. Ayrıca, bütün bu iyileştirmelerin bu mesleğin saygınlık ve prestijini arttırabileceği görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm alanında öğrenim gören öğrencilerin kariyer kaygılarının derinlemesine tespit edilmesi amacıyla yapılan çalışmada, projektif araştırma teknikleri arasında yer alan cümle tamamlama ve kelime çağrışım testleri kullanılmıştır. Son yıllarda projektif tekniklerin sosyal bilimlerde dikkat çektiği, henüz sınırlı ancak genişleyen bir kullanıma sahip olduğu görülmektedir. 65 katılımcıdan elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin, sınırlı sayıdaki katılımcıdan toplanmış olması araştırmanın kısıtını oluşturmaktadır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların meslek seçiminde yaşadıkları zorluklar ve kariyer belirsizlikleri, bireyler üzerinde kariyer kaygısı yaratmakta ve kariyer kararsızlığına neden olmaktadır. Katılımcıların turizm sektörünün kolaylık-zorluklarına dair farkındalıklarının olduğu ve bu sektörde kariyerlerine devam etmek isteyenlerin bu değişkenlerin farkında olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre, meslek kararı vermenin zor olduğu ve mezun olduktan sonra öğrencilerin kariyerlerine nasıl devam edecekleri konusunda kesin bir düşünceleri olmadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, öğrencilerin çalışma hayatına hemen atılarak gelir elde etmeyi istedikleri elde edilen bir diğer sonuçtur.

Katılımcıların kariyer kararları üzerindeki aile etkilerine dair bulgulara göre, ailelerin, çocuklarının kariyer seçimleri konusunda destekçi ve anlayışlı oldukları anlaşılmıştır. Bu durum, aile değişkeninin öğrenciler üzerinde ayrıca kariyer kaygısı oluşturmadığı şeklinde yorumlanmıştır. Ancak, öğrencilerin mesleki hayallerini sosyal çevrelerine anlatmak konusunda kaygı yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcılar, eğitim düzeyi yüksek ebeveynlere sahip olmanın, kariyer kaygılarını azaltabileceğini düşünmektedir. Bunun yanı sıra, aile gelir düzeyinin düşük olmasının, öğrencilerin kariyer kaygılarını etkilediği ulaşılan diğer bir sonuç olmuştur.

Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların meslek seçiminin önünde gördükleri en önemli engeller sırasıyla, ekonomik şartlar, kişisel faktörler ve yabancı dil alanındaki yetersizliktir. Özellikle işsizlik, alınan ücretlerin yetersizliği gibi nedenlerin kariyer planlamasında en önemli sorun olarak ortaya çıktığı belirlenmiştir. Çalışmadan elde edilen bu bulgu, Turpcu ve Akyurt'un (2018) turizm lisans öğrencilerinin en büyük kariyer streslerinin iş bulma baskısı olduğu sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Katılımcılar, turizm mesleğini icra etmek konusunda, kişilik özelliklerini, becerilerini uygun seviyede değerlendirmektedir. Bu sebeple katılımcılar, kişilik özellikleri, beceri ve deneyimden kaynaklanan herhangi bir kariyer kaygısı yaşamamaktadır. Ancak, tecrübesizliğe eklenen, akademik bilgi eksikliğinin, kariyer kaygısını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılar ülkedeki istihdamı yetersiz; ancak turizm alanındaki istihdam olanaklarını yeterli bulmaktadır. Dolayısıyla, katılımcıların işsizlik kaygısı yaşamalarının temel nedeninin ülke şartları olduğu düşünülmektedir. Kariyer kaygısı yaratan sektörle ilgili koşulların ise, iş garantisinin olmaması, mevsimsel çalışma, kötü şartlar, ücret yetersizliği, turizm mesleğinin toplumdaki itibarının zayıf olması, uzun yıllar çalışmaya uygun bir meslek olmaması olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrenciler kendilerini geliştirerek kariyerlerine yön vermek isteseler de özellikle, turizm mesleğinin sunduğu ekonomik şartlarının yetersizliğinin kariyer planları üzerinde engel olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin çoğunluğunun turizm mesleğinde devam etmek istemelerine rağmen maddi kaygılar nedeniyle başka mesleklere yönelebilecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Turizmde istihdam olanaklarının fazla olmasına rağmen sezonluk çalışma, yorucu olması, çalışma saatlerinin düzensizliğine vurgu yapıldığı görülmektedir. Turizmde sezon dışında iş bulamama korkusu ve uzun yıllar çalışmaya uygun bir meslek görülmediği de elde edilen diğer sonuçlardır. Bu bağlamda, çalışmanın sonucu Kuşluvan ve Kuşluvan (2000) turizm lisans öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmada ortaya koyulan turizmde kariyere yönelik olumsuz tutumları açıklayan faktörleri stresli işler, işin doğasından kaynaklı düzenli bir hayat olmaması, uzun çalışma saatleri, yorgunluk ve sezonluk olması sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Bununla birlikte, kadın çalışanları terfi ettirmek konusunda tereddütlü olan işletmeler olduğu da elde edilen bir diğer sonuçtur. İnsan kaynağının en verimli şekilde değerlendirilmesi gereken turizm sektöründe, cam tavan sorunu önlem alınmadığı takdirde önemli bir problem olarak işletmelerin karşısına çıkması beklenmektedir.

Öğrencilerin, robotların ve yapay zekanın turizm endüstrisi içinde yerini alacağına dair düşünceleri olduğu belirlenmiştir. Bu durum teknolojinin turizm içerisinde daha fazla yer alması açısından önemli olmasına rağmen, istihdamı azaltabileceği de düşünülmelidir. Turizmde istihdamın azalması ülkenin işsizliğin artmasıyla doğru orantılı olduğu düşünüldüğünde doğru yönetim ve planlamanın önemini ortaya çıkarmaktadır. Turizm sektöründe, konuk hizmet istemekte ve beklemektedir. Bu bağlamda, turizm işletmelerinin konukların bu hizmeti robotlardan mı yoksa insan kaynağından mı bekledikleri sorusunun yanıtını bulması gerekmektedir.

Öğrencilerin geleceği, kuşkulu ve kaygılı şekilde bekledikleri belirlenmiştir. Turizm mesleğinin gelecekte gelişebilir olduğunu düşünmelerine rağmen, mesleğin yorucu ve yoğun olması, iş güvencesinin yetersiz olması gibi gerekçelerle, öğrencilerin kariyer kaygısı yaşadıkları anlaşılmıştır. Bu bağlamda, Akpulat'ın (2020) turizm lisans

öğrencilerine yönelik gerçekleştirdiği çalışmasının sonucunda ortaya çıkan iş güvencesizliğinin, turizme olan bakış açılarını olumsuz etkilemesi bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin duydukları kaygıların stres, anksiyete, depresyon gibi rahatsızlıklarla ortaya çıktığı elde edilen bir diğer sonuçtur. Öğrenciler eğlenceli ve iyi bir endüstri olarak turizmi değerlendirirler de turizmin gerçeklerinin farkında oldukları açıktır.

Turizm emek yoğun, uzun süreli çalışma saatleri olan, yorucu ama istihdam imkânı güçlü bir endüstridir. Sezonluk olması istihdamı etkilemesine rağmen turizm çeşitlerinin artması bir nebze de olsa bu durumun önüne geçmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda, öğrencilerin kariyer kaygılarının azaltılmasında, eğitim sürecinde daha fazla staj imkanı sunan öğretim programlarının tasarlanması araştırmaların önerileri arasında yer almaktadır. Ayrıca, kaygı yaratan en önemli sektörel koşullar olduğu tespit edilen; iş garantisinin olmaması, mevsimsel çalışma, kötü şartlar, ücret yetersizliği, turizm mesleğinin toplumdaki itibarının zayıf olması, uzun yıllar çalışmaya uygun bir meslek olmaması gibi şartların işverenler ya da sektör temsilcileri tarafından üzerinde daha fazla çalışarak iyileştirme yapılması önerilmektedir. Turizm işletmelerinin öğrencilere staj ve eğitim imkânı tanınmaları, ücret koşullarını iyileştirmeleri, çalışma saatlerini adaletli bir şekilde düzenlemeleri diğer öneriler arasında yer almaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, M. G., ve Okutan, E. (2020). Lise öğrencilerinin kariyer kaygısına yönelik alan araştırması: Antalya ili örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 158-177.
- Akpulat, N. A. (2020). Turizm öğrencilerinin iş güvencesizliği ve kariyer iyimserliğinin turizm sektörü algısını etkilemesi üzerine bir araştırma. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1); 170-190. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.629731>
- Ayyıldız, Y. (2015). Meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre işsizlik kaygılarının incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(20), 175-187. <https://doi.org/10.16992/ASOS.927>
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Büyükyılmaz, O., Ercan, S., ve Gökerik, M. (2016). Öğrencilerin kariyer planlama tutumlarının demografik faktörler açısından değerlendirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2065–2076.
- Campagna, C. G., ve Curtis, G. J. (2007). So worried I don't know what to be: Anxiety is associated with increased career indecision and reduced career certainty. *Australian Journal of Guidance and Counseling*, 17, 91-96. <https://doi.org/10.1375/ajgc.17.1.91>
- Chuang, N. K., ve Dellmann-Jenkins, M. (2010). Career decision making and intention: A study of hospitality undergraduate students. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 34(4), 512-530. <https://doi.org/10.1177/1096348010370867>
- Davras, G. M., ve Alili, M. (2019). Turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin gelecek beklentileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1). 40-52.
- Dichter, E., ve Berger, A. A. (2002). *The strategy of desire (Classics in Communication and Mass Culture Series)*. Routledge.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı* (15. Basım). Remzi Kitapevi.
- Çavuş, Ş., ve Kaya, A. (2015). Turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin kariyer planları ve turizm sektörüne yönelik tutumu. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(5), 101-117
- Demiriz, S., ve Ulutaş İ. (2003). 9-12 yaş çocuklarının kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Ehtiyar, V. R., Ersoy, A., Akgün, A., ve Karapınar, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutum ve olumlu gelecek beklentilerinin psikolojik iyilik halleri üzerindeki etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 7(2), 251-262. <https://doi.org/10.13114/MJH.2017.361>
- Esen, D. (2019a). Kariyer seçim niyetinde ailenin ve mesleğe yönelik bireysel tutumun etkisi: büro hizmetleri ve sekreterlik öğrencileri üzerine bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 408-423. <https://doi.org/10.20875/makusobed.566741>
- Esen, D. (2019b). Kariyer stresi ile özyeterlilik inancı ilişkisinin demografik değişkenlerin farklılaştırıcı rolü bağlamında incelenmesi: İzmir Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlar Örneği. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 217-232.
- Gegez, A. E. (2015). *Pazarlama araştırmaları* (5.Basım). Beta
- Gençtan, E. (1997). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar* (13. Basım.). Remzi Kitapevi.

- Güzel, T., Akdağ, G., Güler, O., ve Şener, S. (2014). *Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizmde kariyer algulamaları: Çanakkale, Mersin ve Kıbrıs'ta bir araştırma*. 3. Doğu Akdeniz Sempozyumu, 176-187, Mersin.
- Gottfredson, L. S. (2002). Gottfredson's theory of circumscription, compromise, and selfcreation. İçinde D. Brown (Ed.), *Career Choice and Development* (ss. 85–148). Wiley.
- Göktaş, P. (2017). Kuşakların kariyer yaklaşımları ile ilişkilendirilmesine yönelik bir çalışma. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(16), 373–393.
- Jenkins, K. A. (2001) Making a career of it? Hospitality students' future perspectives: An anglo-dutch study. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 13(1), 13-20. <https://doi.org/10.1108/09596110110365599>
- Karakaş, A. C. (2013). Paylaşma tutumlarının sınav kaygısı-gelecek kaygısı ile ilişkisi (Sakarya İli Örneği). *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 135-157.
- Kaya, M., ve Varol, K. (2004). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin durumluk sürekli kaygı düzeyleri ve kaygı nedenleri (Samsun Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(17), 31-63.
- Kuşlivan, S., ve Kuşlivan, Z. (2000). Perceptions and attitudes of undergraduate tourism students towards working in the tourism industry in Turkey, *Tourism Management*, 21, 251-269. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(99\)00057-6](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(99)00057-6).
- Mallet, P. (2002). Anxiety aroused by thoughts on future academic and professional careers during adolescence: The development of a major form of social anxiety. *Carriéologie*, 8, 599-618.
- McDaniel, C., ve Gates, R. (2015). *Marketing research* (10th ed.). Wiley.
- Peng, H. (2005). Reduction in state anxiety scores of freshmen through a course in career decision. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 5, 293–302.
- Pisarik, C. T., Rowell, P. C., ve Thompson, L. K. (2017). A phenomenological study of career anxiety among college students. *The Career Development Quarterly*, 65(4), 339-352
- Saka, N., Gati, I., ve Kelly, K. R. (2008). Emotional and personality-related aspects of career-decisionmaking difficulties. *Journal of Career Assessment*, 16, 403–424.
- Shao, A. T. (1999). *Marketing research: An aid to decision making*. Cincinnati, South Western College Publishing.
- Shin, Y. J., ve Lee, J. Y. (2019). Self-Focused attention and career anxiety: the mediating role of career adaptability. *The Career Development Quarterly*, 67(2), 110-125.
- Super, D. E. (1990). A life span, life space approach to career development. İçinde D. Brown, ve L. Brooks (Ed.), *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice* (2. ed., ss. 197–261). Jossey-Bass.
- Spielberger, C. D. (1966). Theory and research on anxiety. İçinde C. D. Spielberger (Ed.), *Anxiety and behavior*. Academic Press
- Takıl, N. B., ve Sarı B. A. (2021). Trait anxiety vs career anxiety in relation to attentional control. *Current Psychology*, 40 (5), 2366-2370. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-0169-8>
- Tatlı, H. S., Kazan, H., ve Öngel, V. (2021). Kariyer planlama; ülkenin ekonomik itibarı ve kariyer kaygısı açısından bir inceleme. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 22(1), 167-185. DOI:10.31671/dogus.2021.468
- Türkay, O., ve Eryılmaz, B. (2010). Kariyer değerleri ve kariyer yolu tercihleri ilişkisi: Türk turizm sektöründen örnekler. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 24, 179-199.
- Türkkahraman, M., ve Şahin, K. (2010). Kadın ve kariyer. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(1), 75–88.
- Turpcu, E., ve Akyurt, H. (2018). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer streslerinin belirlenmesi: Giresun üniversitesi lisans öğrencileri üzerine bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 69, 365-380. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7612>.
- Teng, C. C. (2008). The effects of personality traits and attitudes on student uptake in hospitality employment. *International Journal of Hospitality Management*, 27(1), 76–86, doi:10.1016/j.ijhm.2007.07.007.
- Okutan, E., ve Akbaş G. M. (2019). 15-24 yaş arası öğrencilerin kariyer kaygılarını incelemeye yönelik literatür araştırması. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 33-41.
- Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older French adolescents: The specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior*, 89, 182-191. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jvb.2015.06.005>

Vignoli, E., Croity-Belz, S., Chapeland, V., Phillipis, A., ve Garcia, M. (2005). Career exploration in adolescents: The role of anxiety, attachment and parenting style. *Journal of Vocational Behavior*, 67(2), 153-168. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2004.08.006>

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Etik Onay

-

Araştırmacıların Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.